

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Ryński

SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry,

w sprawie **R. A.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 4 października 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt XVIII K [...],

1. oddala kasację,

**2. wydatkami za postępowanie kasacyjne obciąża
Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt: XVIII K [...], wydanym na posiedzeniu w trybie art. 335 § 1 k.p.k. w zw. z art. 339 § 1 pkt 3a k.p.k., R. A. został uznany za winnego popełnienia tego, że w okresie od dnia 23 lipca 2014 r. do dnia 22 sierpnia 2014 r., w Ł., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, przez podjęcie 11 zachowań (opisanych w części dyspozytywnej wyroku) doprowadził przedstawicieli wypożyczalni samochodów „A.”

oraz właścicieli pojazdów I. Sp. z o. o., K. Sp. z o.o., Sp. k. M. i R. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem wielkiej wartości w kwocie 1.517.332,20 zł, poprzez wprowadzenie w błąd co do zamiaru wynajęcia, a następnie zwrotu pojazdów, tj. popełnienia przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Za popełnienie tego czynu ciągłego oskarżony został skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności. W tym wyroku zobowiązano również oskarżonego do naprawienia wyrządzonych szkód przez zapłatę określonych kwot pieniędzy na rzecz pokrzywdzonych.

Wyrok ten uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego w dniu 9 sierpnia 2016 r.

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego R. A. wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny.

W kasacji skarżący podniósł rażące naruszenie przepisu prawa procesowego art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 k.p.k., polegające na skazaniu R. A. za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. popełniony w okresie od dnia 23 lipca 2014 r. do dnia 22 sierpnia 2014 r., pomimo tego, że w części stanowił on element tożsamego czynu ciągłego z art. 286 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k. w zb. z art. 276 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k. polegającego na jednorodnych działaniach oskarżonego stanowiących zamach na to samo dobro prawem chronione, popełnionego w okresie od miesiąca marca 2014 r. do dnia 19 grudnia 2014 r., za dokonanie którego R. A. skazany został wcześniejszym wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. III K [...], utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego we [...] z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. II AKa [...].

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i umorzenie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna.

Uzasadnienie takiej oceny nadzwyczajnego środka zaskarżenia wymaga sformułowania w pierwszej kolejności kilku uwag o charakterze teoretycznym. Przepis art. 12 k.k. normuje instytucję tzw. czynu ciągłego. Zgodnie z jego treścią,

dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony, jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego. U podstaw tej regulacji leży założenie, że czyn ciągły, choć składa się z wielu zachowań (elementów), to stanowi jeden czyn zabroniony i jedno przestępstwo.

To zaś z kolei rodzi istotne konsekwencje w sferze procesowej. Jak trafnie wskazuje się w doktrynie, „przyjęcie konstrukcji czynu ciągłego jako jednego czynu zabronionego przesądza o konieczności stosowania do tej konstrukcji procesowej zasady *ne bis in idem procedatur*. Zasada ta wiąże także i w tych wypadkach, gdy po osądzeniu czynu ciągłego ujawnione zostaną dalsze zachowania, które zostały popełnione przez sprawcę w ramach czasowych wyznaczonych przez przypisany mu czyn ciągły” (zob. P. Kardas, Komentarz do art. 12 Kodeksu karnego [w:] W. Wróbel [red.], A. Zoll [red.], Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2016, teza 79). Innymi słowy, prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 k.k.) stoi na przeszkodzie, ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, niezależnie od tego, jak ma się społeczna szkodliwość nowo ujawnionych fragmentów czynu ciągłego do społecznej szkodliwości zachowań uprzednio w ramach tego czynu osądzonych (zob. m.in. uchwałę SN z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 29/01, OSNKW 2002, Nr 1, poz. 2; wyrok SN z dnia 9 listopada 2017 r., V KK 327/17, Prok.i Pr.-wkł. 2017/12/2). Prawomocne skazanie za przestępstwo popełnione czynem ciągłym stwarza stan materialnej prawomocności w stosunku do okresu objętego skazaniem, także w odniesieniu do jednostkowych zachowań, które nie zostały objęte opisem czynu przypisanego i w tym zakresie rodzi powagę rzeczy osadzonej, co wyklucza przypisanie skazanemu kolejnych, takich samych zachowań z okresu opisanego w prawomocnym wyroku. Warunkiem jest tożsamość czynu, kiedy to jednorodne działanie oskarżonego stanowią zamach na to samo dobro prawem chronione – (zob. wyroki SN: z dnia 2 lipca 2015 r., V KK 45/15; z dnia 22 stycznia 2014 r., III KK 439/13, III KK 440/13, III KK 441/13; z dnia 2 lutego 2012 r., IV KK 392/11; z dnia 26 lipca 2007 r., IV KK 153/07).

Należy jednak podkreślić, że popełnieniu czynu ciągłego nie towarzyszy element przypadkowości. Zamiaru popełniania przestępstw określonego rodzaju, czy ogólnego projektu popełnienia dwóch lub więcej czynów zabronionych nie można utożsamiać z zamiarem popełnienia czynu ciągłego, o którym mowa w art. 12 k.k. Nie spełnia kryterium czynu ciągłego sytuacja, w której poszczególne zachowania sprawcy nie są ujęte jednym z góry powziętym zamiarem, lecz zostały zrealizowane z identycznym zamiarem, takim samym w odniesieniu do każdego z nich, lecz nie istniejącym z góry, a pojawiającym się sukcesywnie przy podejmowaniu każdego kolejnego zachowania (zob. postanowienie SN z dnia 1 czerwca 2017 r., III KK 5/17, Prok.i Pr.-wkl. 2017/9/1). Niezbędnym warunkiem przyjęcia konstrukcji przestępstwa ciągłego jest więc ustalenie, że w chwili podjęcia przez sprawcę pierwszego zachowania miał on zamiar podjęcia wszystkich zachowań składających się na tenże czyn ciągły (zob. postanowienia SN: z dnia 17 grudnia 2014 r. II KK 325/14; z dnia 14 czerwca 2010 r., IV KK 65/10, OSNwSK 2010/1/1191, z dnia 4 lutego 2015 r., V KK 334/14).

Powyższe rozważania uprawniają do przyjęcia, że **prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 k.k.) stanowi, wynikającą z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., przeszkodę do prowadzenia dalszego postępowania o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia. Skoro jednak przesłanką uznania wielości zachowań za jeden czyn ciągły jest m.in. wystąpienie „z góry powziętego zamiaru”, to wyżej wskazana przeszkoda procesowa aktualizuje się dopiero wówczas, gdy zarówno zachowania prawomocnie osądzone i uznane za czyn ciągły, jak i później ujawnione, zostały objęte jednym, tym samym zamiarem sprawcy.** Tożsamości „z góry powziętego zamiaru” nie można zaś domniemywać, zwłaszcza wyłącznie na podstawie identycznego sposobu działania, czy zbieżności przedziału czasowego, w którym sprawca dopuszczał się poszczególnych zachowań (zob. wyrok SN z dnia 14 czerwca 2018 r., II KK 197/18).

Analiza wyroków skazujących zapadłych wobec R. A. wskazuje, że przed wydaniem w jego sprawie wyroku objętego kasacją, zapadł wobec niego wyrok wydany przez Sąd Okręgowy we W. z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. akt III K [...] mocą którego został on skazany za to, że w okresie od marca 2014 r. do 19 grudnia

2014 r. we W. oraz innych miejscowościach na terenie Polski, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, przez podjęcie 12 zachowań doprowadził i usiłował doprowadzić, przedstawiciele wypożyczalni samochodów, przez wprowadzenie ich w błąd, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez wydanie pojazdów, wraz z dokumentami rejestracyjnymi i polisami ubezpieczenia, które nie zostały zwrócone, czym działał na szkodę leasingodawców, określonych wypożyczalni samochodów oraz ubezpieczycieli pojazdów, o wielkiej wartości, w łącznej kwocie 1.967.054,37 zł, z popełnienia tego przestępstwa czyniąc sobie stałe źródło dochodu, tj. za winnego popełnienia przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 294 § 1 k.k. w zb. z art. 276 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k. Za popełnienie tego przestępstwa R. A. został skazany na karę 4 lat pozbawienia wolności oraz zobowiązany został do naprawienia szkód przez zapłatę określonych kwot pieniędzy na rzecz pokrzywdzonych. Wyrok ten został następnie utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego we [...] z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. akt II AKa [...]. Jakkolwiek Sąd Okręgowy w W. dysponował informacją z Krajowego Rejestru Karnego z dnia 14 stycznia 2016 r. nieuwzględniającą przedmiotowego skazania (k. 238), to w aktach postępowania znajduje się kserokopia aktu oskarżenia z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie Prokuratury Rejonowej we W. 1 Ds. [...], który został skierowany do Sądu Okręgowego we W., a więc skargi zasadniczej w sprawie o sygn. akt III K [...] (k. 183-191). Tenże akt oskarżenia, zarzucający oskarżonemu popełnienie czynów polegających najogólniej na wprowadzaniu w błąd pracowników wypożyczalni pojazdów i wypożyczanie pojazdów z zamiarem doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem ich właścicieli, bezspornie wskazywał na prowadzenie wcześniejszego postępowania, które – dla Sądu Okręgowego w W. – mogło mieć znaczenie z punktu widzenia przeszkód procesowych określonych w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Niestety, te łatwo dostrzegalne sygnały o możliwości istnienia procesowej przeszkody w orzekaniu nie były przedmiotem zainteresowania Sądu, nie mówiąc już o prokuratorze występującym z wnioskiem w trybie art. 335 k.p.k., czy też obrońcy oskarżonego. Skazanie oskarżonego w trybie konsensualnym siłą rzeczy

rzutuje na niedostatki materiału dowodowego, umożliwiającego – na obecnym etapie – ocenę i wyciągnięcie właściwych wniosków, co do tożsamości zamiaru, z jakim popełnione zostały oba prawomocnie przypisane czyny ciągłe. Wątpliwości w tym zakresie nie rozwiewa również uzasadnienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia. W tym kontekście należy stwierdzić, że porównanie dat dopuszczenia się przez R. A. poszczególnych zachowań objętych wyżej opisanym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 20 sierpnia 2015 r. oraz zaskarżonym kasacją prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 7 lipca 2016 r. pozwala na przyjęcie, że 11 zachowań ujętych w ramy czynu ciągłego przypisanego w drugim z powołanych wyroków zostało popełnionych pomiędzy 23 lipca a 22 sierpnia 2014 r., a więc każde z nich mieści się w czasookresie czynu ciągłego, którego popełnienie przypisano oskarżonemu wyrokiem Sądu Okręgowego we W. (to jest w okresie pomiędzy 27 marca a 19 grudnia 2014 r.). Sama jedynie okoliczność częściowego pokrywania się przedziałów czasowych obu tych czynów ciągłych jest niewystarczająca do uznania, że zostały one dokonane ze „z góry powziętym zamiarem”, o którym stanowi art. 12 k.k. Przyjęcie tożsamości zamiaru, z którym popełnione zostały oba czyny ciągłe wymagało więc oceny pozostałych okoliczności ich popełnienia. W tym kontekście należy wskazać, że zachowania, których dotyczył wyrok Sądu Okręgowego we W. zostały popełnione przez oskarżonego „wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami” i polegały m.in. na wprowadzeniu w błąd pracowników różnych wypożyczalni samochodów położonych na terenie W., a także P. i W., a wynajmowane przez oskarżonego samochody były każdorazowo typowane i wskazywane przez osoby z nim współdziałające. Z kolei wszystkie zachowania objęte czynem ciągłym przypisanym w zaskarżonym kasacją wyroku zostały popełnione w Ł., wprowadzanymi w błąd byli wyłącznie pracownicy jednej wypożyczalni, to jest „A.”, nie ustalono także, by oskarżony współdziałał w popełnieniu tego czynu ciągłego z innymi osobami. Nie ma również – na obecnym etapie – możliwości oceny sfery motywacyjnej R. A., albowiem w postępowaniu Sądu Okręgowego w W., pomimo przyznania się do winy, nie zdecydował się on na złożenie wyjaśnień (k. 229-230; 255-256). Również kasacja, poza powołaniem się na tożsamość przedziału czasowego popełnianych zachowań, nie wskazuje na argumenty dające podstawę do jednoznacznego

wnioskowania, że oba czyny ciągle, prawomocnie przypisane R. A. wyrokami obu przywołanych wyżej Sądów zostały popełnione z jednym, z góry powziętym zachowaniem, co świadczyłoby o ich tożsamości, a w konsekwencji – obligowało do uchylenia później wydanego wyroku, w którym sprawcy przypisano zachowania popełnione w ramach czasowych wyznaczonych przez uprzednio przypisany mu czyn ciągły.

Zatem, zdaniem Sądu Najwyższego, uwzględniając przedstawioną argumentację, należało uznać za niezasadny zarzut kasacji, że czyn popełniony przez R. A. w okresie od dnia 23 lipca 2014 r. do dnia 22 sierpnia 2014 r. objęty zaskarżonym wyrokiem stanowił element tożsamego czynu ciągłego przypisanego temu oskarżonemu w prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego we W. z dnia 20 sierpnia 2015 r.

W tej sytuacji, wobec niestwierdzenia w tej sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej należało kasację oddalić.